

חלב עכום שיעור א'
הקדמה וסיבת האיסור

1. משנה וגמרא מסכת ע"ז דף לה: (עד "ביני אטפי)
2. גמרא מסכת בכורות דף ו: (6 lines down ורבנן-קמ"ל 4 thin lines up)
3. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ג' הלכה ו'.
4. משנה מסכת ע"ז דף לט:
5. גמרא שם (עד "ולא מערב ביה).
6. רא"ה שם ד"ה תנינא.
7. שולחן ערוך יו"ד סימן קיח סעיף א'.
8. ש"ך שם סעיף קטן ח'.
9. חידושי רב עקיבא איגר שם (על הש"ך).
10. פתחי תשובה שם סעיף קטן א'.
11. פרי תואר יו"ד סימן קטו אות ד' ד"ה ואחר.
12. ערוך השולחן יו"ד סימן קטו סעיף א'.

חידושי הרא"ה מסכת עבודה זרה (בשיטת הקדמונים) דף לט עמוד ב

תנינא להא דתנו רבנן. פירוש נראה ממשנתנו בדין חלב גוי ששנו חכמים בברייתא, דודאי הא דתנו וישראל רואהו ליכא לפרושי וישראל רואהו לגמרי, דאם כן מאי למימרא מתניתין פשיטא. אלא כלומר רואהו קצת, ובהא סגי, והכי נמי תנו רבנן יושב ישראל בצד עדרו של גוי וגוי חולב ומביא לו ואינו חושש. היכי דמי אי דליכא דבר טמא בעדרו פשיטא ואי דאיכא דבר טמא בעדרו אמאי לעולם דאיכא דבר טמא בעדרו וכי קאי חזי ליה וכי יתיב לא חזי ליה מהו דתימא כיון דכי יתיב לא חזי ליה ניהוש דילמא מייתי ומעריב ביה קמ"ל כיון דכי קאי חזי ליה אירתותי מירתת ולא מעריב. והדבש, דבש למאי ניהוש ליה אי משום איערובי מסרח סרי. כלומר אין אדם יכול לערב דבר מפני שמסריח. ואי משום בישולי גוים. כלומר שמבשלין אותו. נאכל כמות שהוא חי הוא. כלומר וכל שנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בישולי גוים. ואי משום גיעולי גוים. כלומר פליטת כליהם כשמבשלין אותו. נותן טעם לפגם הוא. פירוש כדפרישנא דסתם כליהם בחזקת שאינן בני יומן, והוה ליה נותן טעם [לפגם] ומותר. פירוש והא דאתינן עלה משום האי טעמא, דודאי הכי קושטא דמילתא, דלהכי מחזקינן גיעולי גוים בהיתירא משום דסתם כליהם של גוים בחזקת שאינן בני יומן, והויא לה פליטתן נותן טעם לפגם ומותר. אבל ודאי לא איצטריך להאי טעמא דסתם כליהם בחזקת שאינן בני יומן, דאפילו בני יומן ואפילו באיסור בעין מושבחה שפוגמת בדבש שרי. דהא אמרת דכל תערובת בדבש מסרא סרי ונותן טעם לפגם, ואפילו באיסור בעין בדבר שהוא מושבחה בעינו פוגם. והוי יודע דליכא למיחש למאי דברייתא אמרה שמערבין בדבש כמה דברים והם נימוחין בתוכו וחוזרין דבש, לפי שעד שלא נימוחו הסריחו בתוכן והם נותן טעם לפגם והותרו ושוב אינן נאסרין.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיח סעיף א

יין ובשר וחתיכת דג שאין בו סימן שהפקיד או שלח ביד עובד כוכבים, צריך שני חותמות. אבל יין מבושל ושכר, או יין שעירבו בו דברים אחרים, כגון דבש, וכן החומץ וחלב ומורייס ופת וגבינה וכל שאיסורו מדברי סופרים שהפקידו ביד עובד כוכבים, מותר בחותם אחד. ויש אומרים שאף בדברים שצריכים שני חותמות, לא אמרו אלא בשולח על ידי עובד כוכבים שאינו עתיד לראות החותם, אבל מפקיד שעתידי לראות חותמו די בחותם

אחד, כי הוא ירא. ואף השולח, אם הודיע לחבירו צורת החותם וגם אמר לעובד כוכבים שהודיעו לחבירו, די בחותם אחד. הגה: ויש אומרים דלא בעינן ב' חותמות רק בישראל חשוד, אבל בעובד כוכבים, הכל שרי על ידי חותם אחד (טור והפוסקים בשם ר"ת). ובדיעבד יש לסמוך על זה (ארוך כלל כ"ג והגהות מיימוני ותוספות).

ש"ך יורה דעה סימן קיח ס"ק ח

ומ"ש וחלב כו'. אף על גב דחלב טעמו שמא יחליף בחלב טמא שהוא אסור מדאורייתא וכמו שנתבאר בר"ס פ"א י"ל שחלב טמא ניכר שהוא עכור כדאמרינן בעבודת כוכבים (דף ל"ה ע"ב) טהור חיור טמא ירוק וא"כ אין לחוש שיחליף כל החלב או רובו אלא יש לחוש שמא החליף מעט דאינו אסור אלא מדרבנן מדאורייתא מין במינו בטל וכמו שנתבאר בסימן צ"ח וכן תירץ בפרישה ס"ד וכי האי גוונא כתב האו"ה כלל מ"ח סוף דין ה' אי נמי כמ"ש האו"ה כלל מ"ה דין ז' דמאחר דרוב חלב המצוי בינינו הוי חלב טהור א"כ סתם חלב הוא מדרבנן...

רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן קיח

דמדאורייתא מב"מ בטל. בספר מנחת כהן למנחות (דף כ"ב) הביא קושיא בשם בעל אמר הגאון מוה' מאיר פישלס זצ"ל. דא"כ מאי מקשי בש"ס על רב מ"ש גבינה מחלב הא רב לשיטתו דמב"מ לא בטל הוי חלב איסור דאורייתא וצ"ע. ע"ש. גם הא מסקנת הש"ך לעיל (סימן צ"ח) דענין ביטול ברוב דתליא בטעמא אם כן הכא הוי אינו מינו דהא חלב טמא וטהור אין טעמן שוה ועיין תשובת נודע ביהודא (מה"ת סימן ס"ו):

פתחי תשובה על שולחן ערוך יורה דעה הלכות מאכלי עובדי כוכבים סימן קיח סעיף א

וחלב ומוריים עש"ך (והובא בבה"ט סק"ב) שכתב אף דחלב טמא הוא איסור תורה מ"מ כיון דחלב טהור חיור. טמא ירוק אם היה מחליף כולו או רובו מינכר וא"כ אינו אסור אלא מדרבנן דמין במינו בטל ברוב מדאורייתא עכ"ל ותימא דהרי הש"ך לעיל סי' צ"ח סק"ו מסיק דאזלינן בתר טעמא וא"כ הרי חלב טמא משונה בטעמו מחלב טהור וצריך ס' מדאורייתא ומצאתי (בתשובת נו"ב תניינא חלק או"ה סי' ס"ו) שתמה ג"כ בזה וכתב ליישב משום דהא דטכ"ע דאורייתא ילפינן ממשרת או מגיעולי עובדי כוכבים אמרינן דדוקא באיסורים דכוותיהו שהם לאוין שיש בהם מלקות ולא בלאוין שאין בהם מלקות כגון חלב טמא וכיוצא לא אמרינן טעם כעיקר מן התורה רק מדרבנן אסור ע"ש:

פרי תואר סימן קטו אות ד ד"ה ואחר

ואחר שכתבתי זה מצאתי להרשב"א שכתב דתערובת טמא בטהור דלא מנר היינו בהיכא דחלב טמא הוא דבר מועט בטהור ע"כ ואין דעתי נוחה בזה דאם כן ליהדר ליפרוך תלמודא אמאי אסור ספק דרבנן הוא דמין במינו מדאורייתא ברוב וחלב טמא בטהור כתב הרשב"א דהוי מין במינו וכיון שכן אמאי אסרוהו ואפשר ליישב לפי דעת הרב דאי הוי מחצה ומחצה לא מנכר אלא למדקדק היאב להכיר דוקא וכיון שכן גזור דלמא לא ידקדקו היטב והוי מחצה ומחצה וסובר הרב דמחצה ומחצה אסור מדאורייתא.

ערוך השולחן יורה דעה סימן קטו סעיף א

שנו חכמים במשנה [ל"ה ב] חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו אסור באכילה ואמרו בגמ' הטעם דחיישינן שמא עירב בו חלב טמא ואף על גב דחלב טמא אינו דומה במראיתו לחלב טהור דטהור לבן וטמא ירוק מ"מ חיישינן שמא עירב מקצת ואינו ניכר במראה מיהו אין בהטהור ששים נגד הטמא וכיון דחלב טמא הוא איסור דאורייתא חששו לזה ואף שיש לזה בחינה להעמיד מקצת ממנו וחלב טמא אינו מעמיד אך אמרו בגמ' שאין זה ראייה דהא גם בטהור יש נסיוני דחלבא שאינו עומד וכשנעמיד החלב וישאר הנסיוני שאינו עומד אולי יש שם החלב טמא ואין נאכל החלב הנשאר ואף גם המקצת שהועמד ועשינו מזה גבינה ג"כ יש חשש דלא ימלט בכל הגומות שבהגבינה שלא יהא בה מעט נסיוני ואולי זהו הטמא: